

Oponentský posudek

diplomové práce **Hany Nevšimalové** na téma

„Právo jednotlivce znát svůj genetický původ“

Autorka předložila práci v rozsahu 65 stran včetně úvodu a závěru. Práce je rozdělena do šesti kapitol, autorka postupuje od obecných výkladů k řešení otázek speciálních. V druhé kapitole se zabývá pojmem genetického původu a přehledem platné právní úpravy týkající se tohoto pojmu. V této kapitole autorka porovnává některé výklady uvedené v literatuře. V této souvislosti se zabývá problematikou tzv. biologických rodičů, zejm. pak významem znalosti biologických rodičů pro dítě. Dle mého názoru, sama znalost biologických rodičů má svým způsobem význam omezený. Někdy postačí, když dospělý jedinec ví, kdo byl jeho biologickým rodičem a nevyžaduje ani, aby ho fyzicky poznal. Samozřejmě, že vývoj dítěte, který se odehrává v rodině, jíž představují jeho biologičtí rodiče a další příbuzní, je ideální, pokud nejde o rodinu, který by dítě ohrožovala. Pozitivní rodinné prostředí, ovšem stejně hodnotné, mohou vytvořit i „nebiologičtí“ rodiče. V této souvislosti se vyskytuje otázka, kterou spíše mohou odpovědět psychologové, co je pro vývoj jedince cennější, i když právní předpisy, které vytvořily postupně určitou hierarchii, zejména v oblasti lidských práv, právo znát svého rodiče staví do popředí.

Třetí kapitola podává výklad o určení rodičovství, kterému autorka věnuje cca 25 stran. Je podrobný, přehledný, i když na některých místech má drobnější formulační nedostatky. Na straně 36, druhý odstavec, první věta není zcela přesná, druhá domněnka otcovství se uplatní nejen v případě dětí narozených mimo manželství, ale též děti, které se narodí v manželství, ale otcovství manžela matky bylo úspěšně popřeno. V této třetí kapitole autorka postupuje tak, že uvádí stručný úvod do historie, poté se zabývá platnou právní úpravou a nakonec vždy uvádí „shrnutí, porovnání, dílčí závěry“, takto postupuje i pokud jde i o kapitoly čtvrtou, pátou a šestou. Hodnotím pozitivně tento komplexní autorčin přístup. V kapitole třetí se s dobrou znalostí problematiky autorka zabývá anonymními a utajenými porody. K výkladu přistupuje polemicky a činí vlastní závěry. Nutno ještě dodat, že autorka se zabývá též úpravou určení rodičovství uvedenou v novém občanském zákoníku. V kapitole čtvrté, podobným postupem rozebírá autorka otázky asistované reprodukce. Ve stručném shrnutí problematiky dochází k názoru, že oblast reprodukční medicíny je značně kontroverzní a nalezení konsenzu ohledně nové právní úpravy je značně nesnadné... (srov. strana 52). Autorka též kritizuje snahu některých zákonodárců odstranit anonymitu dárců spermií. Autorka mohla případně dodat k této problematice i problém komercializace, který souvisí v některých státech zejména s léčebnými postupy v oblasti surrogáčního mateřství. Je možno položit otázku, zda odstraněním anonymity dárců spermií by stejně nelegálním způsobem docházelo k této praxi v oblasti oplodňování (lze srovnat např. se zákazem potratů – v zemích, kde je znám stejně k nelegálnímu přerušování těhotenství dochází).

Pokud jde o problematiku osvojení, event. jiných forem náhradní rodinné péče, vychází autorka z toho, že biologická rodina má mít vždy přednost, dítě se z náhradní péče (kromě osvojení) má vracet do péče své původní biologické či jinak řečeno orientační rodiny. Chtěla bych autorku upozornit, že existuje velmi zajímavý výzkum o „vracení“ osvojených dětí, tj. situace, kdy osvojitel nechce dále o dítě pečovat ve své rodině a samozřejmě i nadále

zůstává právně rodičem dítěte. V těchto zkoumaných případech se ovšem nikdy děti do své původní rodiny nevrátily.

Pěstounská péče s sebou přináší jiné problémy, o děti je pečováno tak, že se jim vysvětluje, že pěstoun není substitutem rodiče, tj. že mají vlastní rodiče. Tu bych autorce ráda připomněla ještě jeden problém, jehož svým způsobem tou důležitější „polovinou“ se autorka pečlivě zabývá, tj. otázkou, že podle platné právní úpravy se nelze dítěte zřeknout či se ho vzdát. Druhou polovinou této problematiky je ovšem samotný výkon rodičovských práv a povinností daných příslušnými právními předpisy. Žádný platný právní předpis ovšem nestanoví, že rodič je povinen se o dítě osobně starat, event. mít k němu citový vztah. Bylo by možno si představit vedení výkonu rozhodnutí příslušnými prostředky na to, aby rodič např. převzal dítě z nemocniční péče a odvezl si ho domů? Toto se stává někdy v souvislosti s postiženými dětmi, které se dlouho léčí na oddělení nemocnic a rodiče je se slovy, kterými toto dítě odmítají, prostě nepřevzou. Pokud jde o citový vztah, ten pochopitelně žádná právní norma upravovat nemůže. Osobně pečovat o dítě, je zákonem uloženo jenom pěstounovi (je za to odměňován).

Ještě bych diplomantce položila jednu otázku související s právem člověka znát svůj genetický původ: Je rodič, ať již jde o matku nebo otce povinen sdělit dítěti, že je jeho rodičem? Bylo by možno případně takovou povinnost vymáhat?

Práce vychází z bohaté literatury monografické, časopisecké a další. Je napsaná s dobrou znalostí právních předpisů, ale i se znalostí řady dokumentů, které byly přijaty v oblasti dětských a lidských práv. Diplomantka v textu své práce s literárními prameny dobře odborně pracuje, uvádí citace na jednotlivých stránkách – celkem 181 poznámek a citací.

Práce je napsána tak, že čtenář rozpozná autorčin zájem o danou problematiku. Nejde tedy o pouhý popis a výklad právních norem. Autorka se snaží vyjádřit vlastní stanoviska, názory a místy i polemiku v oblasti teorie i praxe.

Proto hodnotím tuto práci jako odpovídající požadavkům předepsaným pro práce diplomové.

Při obhajobě necht' se autorka vyjádří k otázkám, které jsem v posudku uvedla.

Předběžné hodnocení: výborně

V Praze dne 23. dubna 2012

Doc. JUDr. Senta Radvanová, CSc.
oponent diplomové práce